

Баргілевич Наталія Володимирівна,
кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ВЧИТЕЛЬ ЯК СУБ'ЄКТ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

У житті будь-якої людини роль вчителя відігравала велике значення на певних етапах життя. Впровадження інклюзивної освіти таку роль значно підвищила, оскільки робота з дитиною з особливими освітніми потребами вимагає значних професійних та ресурсних характеристик для педагога.

В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей, яка забезпечує рівне ставлення до всіх людей, але створює особливі умови для дітей, що мають особливі освітні потреби [1, с. 65]. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» № 609 від 08 червня 2018 року постійними учасниками команди із психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами є директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель початкових класів (класний керівник), *вчителі*, асистент вчителя, практичний психолог, соціальний педагог, *вчитель-дефектолог* (з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП), *вчитель-реабілітолог* та батьки або законні представники дитини з ООП тощо [2]. Слід вказати, що вчитель-логопед вивчає та фіксує стан мовленнєвого розвитку дітей і відповідну динаміку; проводить навчально-виховну, корекційну роботу з дітьми, які мають мовленнєві порушення, постійно підтримує зв'язки з батьками, надає їм консультативну допомогу в питаннях освіти та мовленнєвого розвитку дітей [3, с. 55]. У цьому контексті слід додати, що принципово важливий напрям в контексті інклюзивного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку, належить роботі з батьками – людьми, які є в найближчому оточенні таких дітей, і водночас, мають стати далеко не другорядними членами навчального процесу [4, с. 184]. У кожній інклюзивній школі також ставка вчителя зі спеціальної освіти, який разом з іншими вчителями долучається до розроблення індивідуального навчального плану, який готує роздатковий матеріал, посібники, домашні завдання [5, с. 29].

Підготовка педагогів до роботи в інклюзивних закладах повинна орієнтуватись на пізнання і врахування індивідуальних потреб особливих учнів залежно від віку, характеру, ступеня порушення, якостей особистості; необхідність підтримки високого рівня викладання, що зумовлює пошуки «власного стилю» викладання, який повинен характеризуватися високим професіоналізмом та індивідуальним підходом [6, с. 57]. Щоб навчання в інклюзивних класах відбувалося успішно, педагог повинен оволодіти спеціальними знаннями і навичками: ознайомитися з анамнезом, мати уявлення про основні види порушень психофізичного розвитку дитини; вивчати стан уваги, стомлюваності, темп роботи кожної дитини; враховувати стан слуху, зору, загальної та дрібної моторики дитини [7, с. 317]. Це означає,

що вчитель повинен мати відповідний рівень кваліфікації, що повинна забезпечувати держава. Загалом, вчитель повинен стати для дитини з особливими освітніми потребами надійним другом та помічником, при цьому якісно надаючи освітню послугу.

Інклюзивна діяльність передбачає повноцінне включення дитини з особливими освітніми потребами в освітній процес школи, у навчальну діяльність на уроці, у життя класу й школи в позаурочний час [8, с. 200]. Освітній процес дітей з особливими освітніми потребами може стати складним і важким для досягнення успіху, навіть при наявності найкращих навчально-методичних ресурсів, матеріально-технічної бази та ін., якщо вчителі не будуть в змозі виконувати свої обов'язки з реально сумлінним наміром і щирою прихильністю по відношенню до «особливих» учнів [9, с. 159]. Вчитель для дитини з особливими освітніми потребами є центром уваги достатньо тривалий час, а тому вчитель повинен бути не лише професійним, а й мати відповідні особистісні характеристики, наприклад, чуйність, доброзичливість, та навіть – терпимість. Така дитина повинна відчувати постійну підтримку не лише від вчителя, а й від усіх учасників освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виговська О. Інклюзивна освіта – лакмусовий папірець якості педагогічної освіти: від школи для всіх до толерантного суспільства. *Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії»*. Вип. 17(4-6). 2020. С. 62–81.

2. Наказ МОН «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» № 609 від 08 червня 2018 року.

3. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків. Н.В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.

4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: Саммит-книга, 2009. 272 с.

5. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.

6. Гевко І. Інклюзивна освіта в Україні: сучасний стан та проблеми розвитку. *Науковий вісник*

7. Садова І. Особливості підготовки майбутнього вчителя до навчання дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка*. Вип. 14. 2015. С. 313-318.

8. Фіголь Н.А. Інклюзивна компетентність педагога: теоретичний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки*. Вип. 77. 2020. С. 199-202.

9. Рейда К.В. Роль вчителя в інклюзивній освіті. *Матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції «Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат» (Тернопіль, 8 квітня 2021 р.)*. С. 157-160.